

PHÁT BIỂU CẢM NGHĨ TÁC PHẨM

BÀI CA NHÀ TRANH BỊ GIÓ THU PHÁ

Đề bài: Phát biểu cảm nghĩ về bài thơ Bài ca nhà tranh bị gió thu phá của Đỗ Phủ.

Lập dàn ý

I. Mở bài

-Đỗ Phủ (712-770) là nhà thơ nổi tiếng đời Đường bên Trung Quốc. Tên chữ là Tử Mĩ, bút hiệu là Thiệu Lăng, quê ở tỉnh Hà Nam.

-Ông đỗ đạt muộn, ra làm quan trong một thời gian rất ngắn.

-Năm 759, ông từ quan về quê, sống trong cảnh nghèo khổ cùng gia đình.

-Bài ca nhà tranh bị gió thu phá được sáng tác vào thời gian này, nội dung phản ánh cuộc sống cơ cực của gia đình và thể hiện lòng nhân ái cao cả của Đỗ Phủ trước những cảnh đời bất hạnh như mình.

II. Thân bài

* Nỗi khổ tâm của nhà thơ trước cảnh căn nhà tranh bị gió thu thổi tốc mái:

-Hình ảnh ngôi nhà tan hoang: Tháng tám thu cao gió thét già, Cuộn mất ba lớp tranh nhà ta... Thời gian là cuối thu (Thu cao), gió thổi rất mạnh (gió thét già), cả mái nhà bị gió thu thổi bay (cuộn mất ba lớp tranh..). Mảnh treo trên ngọn cây cao trong rừng xa, mảnh rơi vào mương nước trước mặt...

-Tâm trạng đau xót và bất lực của nhà thơ: Trước cảnh lũ trẻ lao vào cướp những tấm tranh lợp nhà, nhà thơ đau lòng nhưng Môi khô miệng cháy gào chẳng được, Chông gậy quay về lòng ảm ức.

* Tình cảnh khốn, khổ của gia đình nhà thơ trong đêm mưa lạnh:

-Gió gào thét, màn đêm buông xuống cùng cơn mưa rá rích suốt đêm đã đẩy vợ chồng, cha con nhà thơ vào cảnh ngộ đáng thương: nằm co quắp trong đống chăn đệm cũ nát, lạnh ngắt, dưới trời mưa dầm dề, giá buốt.

-Những hình ảnh tả thực gây xúc động: Trời thu mịt mịt, đêm đen đặc, Dày hạt mưa mưa, mưa chẳng dứt, Mền vải lâu năm lạnh tựa sắt... Đầu giường nhà dột chẳng chừa đâu...

-Nhà thơ vốn ít ngủ từ khi thời thế lâm vào cảnh binh đao, loạn lạc. Suốt đêm mưa lạnh, ông trần trọc, thao thức, mong trời mau sáng.

* ước mơ cao cả xuất phát từ tấm lòng nhân ái của nhà thơ:

-Trong cảnh bị mưa đập, gió vùi, nhà thơ đau lòng nghĩ đến bao nhiêu kẻ sĩ nghèo khó cũng lâm vào cảnh ngộ khôn khổ như mình.

-Ông ước có được ngôi nhà rộng muôn ngàn gian để che chở cho họ: ước được nhà rộng muôn ngàn gian, Che khắp thiên hạ kẻ sĩ nghèo đều hân hoan...

-Nếu ước muốn ấy thành sự thực thì dù: Riêng lều ta nát, chịu chết rét cũng được. Quên mình vì người, đó là lòng nhân ái cao cả của nhà thơ.

III. Kết bài

-Bài ca nhà tranh bị gió thu phá là tác phẩm nổi tiếng của Đỗ Phủ.

-Nguyễn Du, nhà thơ kiệt xuất của nước ta đã tôn vinh Đỗ Phủ là Bậc thầy muôn đời của văn chương muôn đời.

Bài mẫu 1

Đỗ Phủ (712 – 770), nhà thơ nổi tiếng đời Đường ở Trung Quốc, tên chữ là Tử Mĩ, bút hiệu Thiếu Lăng, quê ở tỉnh Hà Nam. Sau khi đỗ đạt, ông có ra làm quan trong một thời gian ngắn. Tướng An Lộc Sơn nổi dậy chống triều đình, Đỗ Phủ tình nguyện xin nhà vua cho đi đánh dẹp nhưng không được nhà vua tín nhiệm. Năm 759, ông từ quan, đưa gia đình về vùng Tây Nam. Sống trong cảnh đói nghèo, bệnh tật kéo dài, mùa đông năm 770, nhà thơ qua đời trên một chiếc thuyền nhỏ cắm sào bên dòng sông Tương (tỉnh Hồ Nam).

Thời gian ở Thành Đô, Đỗ Phủ được bạn bè giúp đỡ dựng cho một căn nhà tranh bên khe Cán Hoa. Mới ở được mấy tháng thì căn nhà đã bị gió thu thổi mạnh làm cho tốc mái. Xuất xứ bài thơ là từ sự việc đó.

Bài ca nhà tranh bị gió thu phá phản ánh cuộc sống cơ cực của gia đình nhà thơ và thể hiện lòng nhân ái, vị tha đáng quý của nhà thơ trước những cảnh đời bất hạnh như mình. Bài thơ gồm có bốn phần. Phần một tả cảnh gió thu cuốn mất mấy lớp tranh lợp nhà. Phần hai kể về việc lũ trẻ con trong làng hùa nhau cướp những tấm tranh. Phần ba tả nỗi khổ của gia đình Đỗ Phủ trong đêm mưa tầm tã. Phần bốn là ước mơ và tấm lòng nhân ái của nhà thơ.

Phần đầu bài thơ tả cảnh ngôi nhà đơn sơ bị gió thu tàn phá:

*Tháng tám, thu cao, gió thét già,
Cuộn mát ba lớp tranh nhà ta.
Tranh bay sang sông rải khắp bờ,
Mảnh cao treo tót ngọn rừng xa,
Mảnh thấp quay lộn vào mương sa.*

Đỗ Phủ đã dùng bút pháp miêu tả kết hợp với kể chuyện để nói lên nỗi khổ ghê gớm nhất của một đời người: đó là cảnh sống không nhà hoặc phải ở trong một căn nhà chật hẹp, rách nát. Gió thu mạnh như thét, như gào, thổi tóc mái, cuốn những tấm tranh bay vung vãi khắp nơi. Nhiều tấm bay tít sang bên kia sông. Có tấm treo tận ngọn cây cao trong rừng xa. Có tấm rơi xuống mương sâu. Nhìn mái nhà tan nát, lòng nhà thơ cũng nát tan.

Phần hai của bài thơ thể hiện tình thế bèo trôi, bất lực của vị chủ nhà đáng thương:

*Trẻ con thôn nam khinh ta già không sức,
Nỡ nhè trước mặt xô cướp giật,
Cắp tranh đi tuốt vào lũy tre
Môi khô miệng cháy gào chẳng được,
Quay về, chóng gậy lòng ám ức!*

Nhà thơ kể lại diễn biến sự việc bằng giọng điệu ngậm ngùi, chua xót. Bất chấp sự ngăn cản, van xin của ông lão già yếu, lũ trẻ trong thôn hùa nhau cướp giật những tấm tranh rồi chạy tuốt vào lũy tre đầu làng. Không làm gì được, không còn hơi sức để kêu gào, nhà thơ đành âm ức chóng gậy quay về, đứng run rẩy ngậm ngùi trước căn nhà tóc mái tan hoang. Đằng sau sự mất mát về vật chất là nỗi đau nhân tình thế thái. Cuộc sống cơ cực đã biến lũ trẻ thành những đứa bé hư đốn, nhẫn tâm, không biết xót thương.

Phần ba tả nỗi khổ của gia đình Đỗ Phủ trong đêm mưa. Đây là phần cảm động nhất của bài thơ:

*Giây lát, gió lặng, mây tối mực,
Trời thu mịt mù đêm đen đặc.
Mền vải lâu năm lạnh tựa sắt,
Con nằm xấu nét đập lốt nát
Đầu giường nhà dột chẳng chừa đâu
Dày hạt mưa, mưa, mưa chẳng dứt.
Từ trái cơn loạn ít ngủ nghề
Đêm dài ước át sao cho trót?*

Cuồng phong đã lặng. Màn đêm ập xuống, tối đen như mực. cả gia đình khốn khổ nằm co quắp trong đông chăn đệm cũ rách, lạnh ngắt như đồng. Buổi chiều, gió xoáy làm tóc mái tranh. Đến đêm, mưa lại đổ xuống rỉ rả không ngừng. Nhà dột khắp nơi, chẳng biết tránh

đâu. Lũ con thơ vừa đói vừa rét cứ lục đục hoài, nằm không yên chỗ. Cảnh tình thật đáng thương!

Nhà thơ miêu tả và kể chuyện theo trình tự thời gian. Chỉ vài chi tiết: Trời thu mịt mịt đêm đen đặc... Dày hạt mưa, mưa, mưa chẳng dứt, nhà thơ đã làm nổi bật được đặc điểm của mưa thu là dai dẳng và lạnh lẽo.

Suốt đêm dài, nhà thơ thao thức, trằn trọc, chỉ mong trời mau sáng. Từ độ loạn lạc tới giờ, Đỗ Phủ ít ngủ. Đêm nay, bao nhiêu nỗi khổ dồn dập đến với nhà thơ: nhà dột, mưa ướt đầm dề, các con đói lạnh...! Từ trải cơn loạn ít ngủ nghe là một nét nhấn làm nổi bật nỗi khổ tinh thần của Đỗ Phủ. Ông lo cho mình một phần, lo cho thiên hạ muôn phần. Ông hiểu rằng tình cảnh gia đình mình đã khổ, nhưng nhiều người khác còn khổ hơn.

Phần bốn phản ánh ước mơ cao cả của nhà thơ.

Trong cảnh bị mưa vùi gió dập, trái tim nhà thơ quặn thắt không phải chỉ vì chuyện lều ta rách nát mà còn vì cảnh không nhà của hàng ngàn kẻ sĩ nghèo trong thiên hạ. Từ hiện thực đau khổ của cuộc sống cá nhân, nhà thơ đã thốt lên lời ao ước thiết tha: có được ngôi nhà rộng rãi, vững bền để có thể che gió che mưa cho tất cả những kẻ sĩ bần hàn:

*Ước được nhà rộng muôn ngàn gian,
Che khắp thiên hạ kẻ sĩ nghèo đều hân hoan,
Gió mưa chẳng núng, vững vàng như thạch bàn!
Than ôi! Bao giờ nhà ấy sừng sững dựng trước mắt,
Riêng lều ta nát, chịu chết rét cũng được!*

Lòng vị tha của Đỗ Phủ đã đến mức xả thân. Ông chấp nhận riêng mình chịu khổ, miễn sao mọi người được hạnh phúc. Ước mơ của Đỗ Phủ tuy mang màu sắc ảo tưởng song nó đẹp đẽ, cao quý, làm xúc động trái tim người đọc.

Giả như không có năm dòng thơ cuối, trước mắt ta vẫn là một bài thơ hay, có giá trị biểu cảm cao bởi vì nhà thơ đã phản ánh chân thực nỗi khổ của một người nghèo trước cảnh căn nhà bị gió mưa phá nát. Tuy nhiên, nhà có năm dòng thơ cuối mà nỗi khổ đau của một con người, một gia đình mới trở thành tấm gương phản chiếu nỗi khổ đau của muôn người, muôn nhà. Đỗ Phủ không chỉ miêu tả nỗi thống khổ của bản thân mà thông qua đó để thể hiện sự thống khổ của tất cả kẻ sĩ nghèo trong thiên hạ, từ đó phản ánh hiện thực ảm đạm của xã hội đương thời.

Bài ca nhà tranh bị gió thu phá là một tác phẩm nổi tiếng của Đỗ Phủ. Bút pháp hiện thực cũng như tinh thần nhân đạo cao cả của nhà thơ đã ảnh hưởng khá sâu rộng đến thơ ca Trung Quốc đời sau. Đỗ Phủ là nhà thơ hiện thực lớn nhất trong lịch sử thơ ca cổ điển Trung Quốc. Thơ ông được mệnh danh là "thi sử" (sử bằng thơ) vì đã phản ánh chân

thực, sâu sắc bộ mặt lịch sử đương thời. Thi hào Nguyễn Du, tác giả Truyện Kiều nổi tiếng của nước ta đã tôn vinh Đỗ Phủ là: Bậc thầy muôn đời của văn chương muôn đời.

Bài mẫu 2

Bài thơ: Mao ốc vị thu phong sở phá ca (Bài ca nhà tranh bị gió thu phá) của Đỗ Phủ biểu hiện một tâm hồn cao đẹp ở một hoàn cảnh khá thú vị.

Tháng tám, thu cao, gió thét già,

Cuộn mát ba lớp tranh nhà ta.

....

Than ôi! Bao giờ nhà ấy sừng sững dựng trước mắt,

Riêng lều ta nát, chịu chết rét cũng được!

Đây là bài thơ tự do, câu dài, câu ngắn phóng túng phù hợp với đề tài miêu tả một trận gió to, nhà bị tốc mái, gọi là thơ "cổ thể" - thể thơ xuất hiện trước thơ Đường. Do trình độ hạn chế nên chúng ta chỉ đọc bản dịch thơ của nhà thơ Khương Hữu Dụng. Và cũng vì thế, chúng ta chủ yếu tìm hiểu bố cục, hình ảnh, chứ không đi sâu phân tích, đánh giá các từ ngữ cụ thể trong nguyên tác chữ Hán như đối với ba bài thơ trước.

Bài thơ gồm bốn phần với những bút pháp khác nhau, khá linh hoạt:

- Phần một:

Tháng tám thu cao, gió thét già,

Cuộn mát ba lớp tranh nhà ta.

Tranh bay sang sông rải khắp bờ,

Mảnh cao treo tót ngọn rừng

Mảnh thấp quay lộn vào mương sa.

Năm câu đầu miêu tả cảnh gió làm tốc mái nhà, những tấm cỏ tranh dùng lợp nhà bay sang bờ sông bên kia, treo trên ngọn cây rừng, nhào xuống lòng mương nước. Cảnh tượng thật kinh hoàng. Thơ tả là chính, song vẫn toát ra nỗi khiếp sợ hốt hoảng của nhà thơ - miêu tả, biểu cảm.

- Phần hai:

Trẻ con thôn nam khinh ta già không sức,

Nỡ nhè trước mặt xô cướp giật,

Cấp tranh đi tuốt vào lũy tre

Môi khô miệng cháy gào chẳng được,

Quay về, chống gậy lòng ám ức!

Năm câu tiếp vừa kể việc, vừa bộc lộ nỗi xót xa, đau đớn - tự sự kết hợp biểu cảm. Hai hình ảnh đối lập được kể ra, thật đáng thương tâm: trong khi lũ trẻ thôn nam đua nhau cướp những tấm tranh, chạy đi, thì một ông già, nhà thơ Đỗ Phủ tay chống gậy, miệng thét gào thảm thiết chẳng đòi lại được, cuối cùng đành mang "lòng ám ức" trở về nhà. Nỗi đau vì con gió dữ mùa thu' mỗi lúc một tăng.

- Phần ba:

Giây lát, gió lặng, mây tối mực,

Trời thu mịt mịt đêm đen đặc.

Mền vải lâu năm lạnh tựa sắt,

Con nằm xấu nét đạp lót nát

Đầu giường nhà dột chẳng chừa đầu

Dày hạt mưa, mưa, mưa chẳng dứt.

Từ trái Con loạn ít ngủ nghe

Đêm dài ướt át sao cho trót?

Tám câu tiếp theo miêu tả trận mưa phủ phàng hành hạ nhà thơ. Mưa mỗi lúc một "dày hạt", nhà thì dột, chăn mền ướt sũng "lạnh tựa sắt", con thơ quấy khóc... Đoạn thơ vừa miêu tả vừa kể chuyện về cuộc đời trôi nổi rồi buông lờ thở than, biểu cảm. Hai câu thơ cuối "Từ trái con li loạn ít ngủ nghe - Đêm dài ướt át sao cho trót?" buông ra, khái quát cảnh đời và nỗi đau thân phận đến thâm thúy của một kiếp người tài hoa mà bất hạnh. Hình ảnh đêm dài vừa tả thực cái đêm đen mưa gió lúc bấy giờ vừa ẩn dụ cho tình hình đất nước và cuộc đời nhà thơ vào những năm ông phải lưu lạc, li hương vì cảnh nội chiến. Câu thơ cuối cấu trúc dạng câu hỏi, hỏi tu từ "Đêm dài ướt át sao cho trót?". Do đó, câu thơ vừa giải bày nỗi đắng cay của nhà thơ vừa ngầm lên án giai cấp thống trị bấy

giờ quá hèn kém để xảy ra nạn binh đao khiến nhân dân không sao tránh khỏi được kiếp sống lầm than, ướm át, tối tăm.

Như vậy, qua ba phần trên của bài thơ gồm mười tám câu thơ, tác giả bài Mao ốc vị thu phong sở phá ca vừa tả, vừa kể về một trận gió mưa mùa thu tàn phá căn nhà của mình, vừa ẩn dụ cho bức tranh xã hội đầy li loạn thời kì Trung Đường bấy giờ. Từ đó, nhà thơ cất lên tiếng nói xót xa cho thân phận mình nói riêng, cho kiếp người nói chung trước thiên tai và những tai ương do con người gây ra. Mỗi dòng thơ như một dòng nước mắt cứ tuôn ra, tuôn ra mãi...

- Đến phần bốn:

Ước được nhà rộng muôn ngàn gian,

Che khắp thiên hạ kẻ sĩ nghèo đều hân hoan,

Gió mưa chẳng núng, vững vàng như thạch bàn!

Kết bài thơ, bất ngờ thay, nhà thơ không tiếp tục thở than mà trái lại, ông bình tĩnh, suy ngẫm để rồi cất lên tiếng nói lạc quan, giải bày niềm khát vọng lớn lao, cao đẹp. Đỗ Phủ "Ước được nhà rộng muôn ngàn gian" để che khắp thiên hạ, kẻ sĩ cũng như người nghèo đều được sống hạnh phúc. Hai câu kết đoạn, cũng là kết bài thật bất ngờ.

Than ôi ! Bao giờ nhà ấy sừng sững dựng trước mắt,

Riêng lều ta nát, chiu chết rét cũng được!

Đoạn thơ thứ tư, nhất là hai câu kết này thể hiện tấm lòng vị tha (chỉ nghĩ đến người khác, không nghĩ riêng cho mình) và tinh thần nhân đạo (thương naurời, mong mọi người hạnh phúc) rất đáng quý của Đỗ Phủ. Ước mơ ấy tuy mang màu sắc ảo tưởng, lãng mạn nhưng rất chân thực, bắt nguồn từ cuộc sống có thực và bản tính nhân hậu của một thi sĩ luôn luôn gắn bó với đời, luôn quan tâm và mong muốn nhân dân được ấm no, hạnh phúc.

Kết hợp nhiều phương thức biểu đạt, Bài ca nhà tranh bị gió thu phá của Đỗ Phủ đã thể hiện một cách sinh động nỗi khổ của bản thân do căn nhà bị gió thu phá nát. Điều đáng quý hơn là vượt lên trên bất hạnh cá nhân, nhà thơ đã thô lộ khát vọng cao cả : ước sao có được ngôi nhà vững chắc ngàn vạn gian để che chở cho tất cả mọi người nghèo trong thiên hạ. Đặt tên cho bài thơ của mình là "bài ca", phải chăng Đỗ Phủ muốn cất cao tiếng hát vì con người, khích lệ con người vượt trên mọi đau khổ của cuộc đời hiện tại để hướng tới một tương lai tươi sáng? Đỗ Phủ đích thực là nhà thơ hiện thực mang tâm hồn lãng mạn cao quý, xứng đáng được người đời tôn là bậc "Thánh Thi".